

Ilomantsin Jorhonkorven nilviäiskartoitus 2018

Hydrologia-LIFE (LIFE16NAT/FI/000583)

Katriina Könönen

Kuvassa silokotiloita (*Cochlicopa lubrica*).

JOHDANTO JA MENETELMÄT

Kartoitusten tavoite ja tarkoitus

Tämä raportti on tuotettu EU:n LIFE+ rahoituksen tuella Hydrologia-LIFE -hankkeessa. Raportin tuloksia hyödynnetään Jorhonkorven Natura 2000-alueen (FI0700094) ojitettujen soiden ennallistamisen ja hoidon suunnittelussa ja toteutuksessa.

Kartoituskohteet ja -menetelmät

Jorhonkorven Natura-alue sijaitsee Pohjois-Karjalassa Ilomantsin kunnassa. Eliömaantieteellisesti kohde sijaitsee Pohjois-Karjalan eliömaakunnassa (PK) ja Keskipohjoisella kasvillisuusvyöhykkeellä Pohjois-Karjala-Kainuun osa-alueella (3b). Jorhonkorven sammalista on Hertta/eliölajit -tietokantaan tallennettu aiemmin havaitut harsosammalen (*Trichocolea tomentella*) VU, haaraliuskasammalen (*Riccardia multifida*) NT/RT ja kantoraippasammalen (*Anastrophyllum hellerianum*) NT esiintymät.

Nilviäisnäytteet otettiin 4.9.2018. Kultakin maastossa sopivaksi katsotulta, numeroidulta näytepaikalta (JORH 1-6) kerättiin näytteitä ottamalla sammalia, kasveja ja kariketta talteen kahdelta lähekkäiseltä, 25x25 cm alalta, enintään muutaman metrin etäisyydellä toisistaan. Kartoitukset pyrittiin hoitamaan yhdellä päiväkäynnillä eli maastossa ehdittiin olemaan 3-4 tuntia.

Näytepussien sisältö levitetään laboratoriossa sanomalehtituokkosiin ja kuivataan myöhemmää analyysiä varten. Kuivatut näytteet seulottiin seuraavaksi maastoseulalla, jonka silmäkoko on 8 mm. Maastoseulan läpi mennyt aines seulotaan vielä näytteen läpikäymisen helpottamiseksi seulontakoneella, joka erottelee aineksen ja sen mukana olevat nilviäiset 7 erikokoiseen seulokseen. Seulokset käydään huolellisesti läpi, hyvässä valossa, pienissä erissä. Poiminta tehdään tarjottimella tai pienimmät seulokset mikroskoopin alla petrimaljalla. Löytyneet nilviäiset määritetään 10-60 x suurentavaa stereomikroskooppia apuna käyttäen. Pääosa nilviäisselvitykseen käytetystä työajasta kului näytteiden käsittelyyn ja nilviäisten poiminta- ja määrittelyvaiheeseen laboratoriossa.

Kerättyjen näytteiden ja kuljettu reitti tallennettiin GPS-paikantimeen (Kartta 1). Nilviäislajihavaintojen lisäksi kirjattiin ylös havaintoja joistain muistakin selkärangattomista, sammalista ja kasveista. Kartoituksesta maastossa, näytteiden käsittelystä, lajinmäärittämisestä ja raportoinnista vastasi suojelubiologi Katriina Könönen Metsähallituksen Etelä-Suomen luontopalveluista.

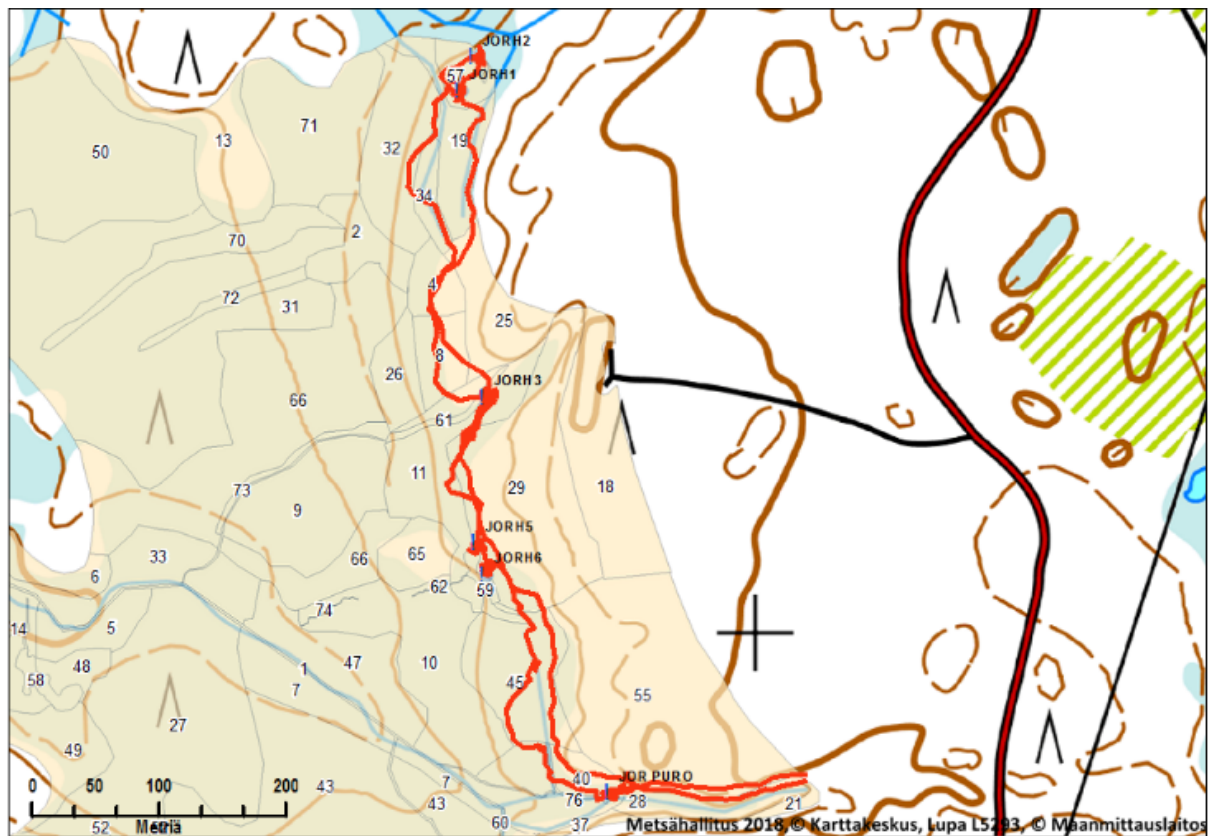
Kuva 1. Puro Jorhonkorven itäpuolella.

Kuva 2: Nilviäisnäytepaikka JORH 6.

Kuva 3. Suon lähistöä lähellä paikkaa JORH 3.

Kartta 1. Ilomantsin Jorhonkorven nilviäisnäytepaikat (JORH 1-6) ja 4.9.2018 kuljettu reitti maastossa.

Ensimmäinen näytepiste (JORH 1) on suon lähistöllä sijaitseva kostea, lähteinen rinne, jossa kasvaa harvaa lehtipuustoa (Kartta 1). Näyte otettiin karikkeelta, paksun lepän juurelta, melko kuivalta kumpareelta. Kasvillisuus oli korpi-imarretta ja oravanmarjaa. JORH 2 oli kostea lähteinen notko suon laidassa. Paikalla oli runsaasti harsosammalta sekä korpi-imarretta, talvikkia ja oravanmarja. JORH 3 oli kostea lähteinen notko loivassa, suolle päin viettävässä rinteessä. Paikalla oli runsaasti harsosammalta, myös muita sammalia, korpi-imarretta, kortetta ja oravanmarjaa. Näyte JORH 4 otettiin maapuulta ja sen vierestä, hyvin läheltä paikka JORH 3. Maapuulla kasvoi raidankeuhkojäkälää (*Lobaria pulmonaria*) NT. Näytepaikka JORH 5 oli kosteaa, lähteistä suon reunasammalikkoa. Paikalla oli sammalia, mm. harsosammalta, metsäkurjenpolvea, kortetta. Myös näytepaikka JORH 6 oli lähdesammalikko suon laidassa. Harsosammalten lisäksi kasvillisuus oli kortetta, metsäkurjenpolvea ja rahkasammalia. Lisäksi idästä suolle laskevan puron yli kaatuneen suuren haavan juurelta otettiin ylimääräinen näyte keräämällä kariketta talteen muutamista kohdista (JORH PURO).

TULOKSET

Lajihavainnot

Jorhonkorvesta löytyi kartoituksessa 9 nilviäislajia. Lajistoon ei kuulu tämän melko suppean näytteenoton perusteella uhanalaisia tai muuten erityisiä lajeja (Valovirta ym. 2010). Kaikki löydetty lajit ovat yleisiä ja runsaslukusia peruslajeja (Koivunen 2014). Tiheydet olivat melko korkeita verrattuna joidenkin muiden soiden kotilotiheyksiin. Näytteenotto painottui kosteisiin lähdehetteiköihin suon lähistöllä ja suon lähteisiin reunussammalikoihin sillä maastossa, myös suolla oli muuten hyvin kuivaa.

		JORH 1 AB	JORH 2 AB	JORH 3 AB	JORH 4 AB	JORH 5 AB	JORH 6 AB	JORH haapa
	päivämäärä	4.9.2018	4.9.2018	4.9.2018	4.9.2018	4.9.2018	4.9.2018	4.9.2018
	WGS 84 (P)	62,93800	62,93824	62,93583	62,93580	62,93481	62,93458	62,93299
	WGS 84 (I)	31,13470	31,13494	31,13477	31,13472	31,13449	31,1346	31,1363
Cochlicopa lubrica	silokotilo	14	6				3	4
Columella edentula	hampaatonsiemen- kotilo			1				1
Discus ruderatus	napakotilo	13	1		6			4
Euconulus fulvus	kartiokotilo	20	11		4			
Euconulus sp.	nuori kartiokotilolaji	2					1	2
Nesovitrea hammonis	ruskeakiiltokotilo	11	5		1		3	4
Nesovitrea petronella	lasikiiltokotilo		5					
Nesovitrea sp.	nuori kiiltokotilolaji	30	20	1	1	6		4
Punctum pygmaeum	kääpiökotilo	43	45	2	1	1	1	7
Vertigo substriata	uurresiemenkotilo	8	17	4		5	3	1
Vitrina pellucida	lasikotilo	3	4					1
Nilviäislajeja		7	8	4	5	3	5	8
Yksilöitä (Mollusca)		144	114	8	13	12	11	28
Tiheys yksilöä/m2		1152	912	64	104	96	88	

Nilviäislajisto on hyvin tyypillistä lähdesammalikoille (Koivunen ym. 2014, Hatikan ja Vihkon havainnot laji.fi-portaalissa). Lajiston vähäisyyteen ja alhaisiin tiheyksiin kuivemmilla näytepaikoilla vaikutti omalta osaltaan varmasti näytteenottoa edeltävät poikkeuksellisen kuivat ja lämpimät kevät ja kesä.

Nilviäislajihavaintojen lisäksi kirjattiin ylös havaintoja joistakin sammalista ja kasveista. Näyte JORH 4 otettiin raidankeuhkojäkälää (*Lobaria pulmonaria*) NT kasvavalta maapuulta ja sen alta. Paikalla oli hyvin kuivaa. Muutamilla näyteasemilla (JORH 2, 3, 5 ja 6) oli harsosammalta (*Trichocolea tomentella*) VU. Muita sammalia ei tunnistettu lajilleen. Kartoituksen aikana ja vähän sen jälkeen, muutamassa tunnissa tehtiin myös satakunta havaintoa meillä hyvin yleisestä hirvikärpäsestä.

Kaikki havaintotiedot, myös näytepaikoilta määritetyt kasvi- ja sammalhavainnot on tallennettu Excel-tiedostoon Metsähallituksen T-levylle. Kartoitukset lajihavaintoineen tallennetaan Metsähallituksen havaintojärjestelmään LajiGis:iin, josta uhanalaisten lajien tiedot siirtyvät ympäristöhallinnon Hertta-eliölajit uhanalaistietojärjestelmään. Uhanalaisten ja harvalukuisten lajien näytteet luovutetaan Luonnontieteellisen keskusmuseon kokoelmiin.

Nilviäishavaintojen lisäksi Jorhonkorven näytteissä oli paikoin runsaastikin erilaisia maaperän punkkeja, sekä muutamia luteita sekä etenkin kovakuoriaisten ja kaksisiipisten aikuisia ja toukkia, jotka jäivät määrittämättä tarkemmin. Näytteet ovat kuitenkin tallessa jos niitä joku ehtisi ja haluaisi määrittää.

HOITO YM. SUOSITUKSET

Tehdyssä selvityksessä ei löytynyt sellaisia uhanalaisia tai muuten harvinaisia nilviäislajeja joiden esiintymät tulisi ottaa erityisellä tavalla huomioon ojitettujen osuuksien ennallistamisessa. Jorhonkorven ennallistamisessa tulee varoa alueella olemassa olevia, sammalille ja muille lajeille arvokkaita elinympäristöjä. Melko suppean kartoituksen perusteella alueella ei löytynyt uhanalaisia nilviäislajeja mutta on aivan mahdollista, että niitä alueella silti esiintyy. Siitä syystä olisi hyvä tehdä tilaisuuden tullen lisää nilviäiskartoitusta sään puolesta suotuisampana ajankohtana suon rehevimmiltä, lettoisilta laikuilta. Nilviäiskartoituksia tehdään Suomessa hyvin vähän ja pääasiassa tehdyt kartoitukset ovat keskittyneet lehtoihin, joten soilla ja letoilla tehtävä kartoitustyö tuo tärkeää perustietoa lajien levinneisyydestä ja esiintymisestä.

KIRJALLISUUS

Koivunen, A., Malinen, P., Ormio, H., Terhivuo, J. & Valovirta, I. 2014. Suomen kotilot ja etanat. Opas maanilviäisten maailmaan. Helsinki. Hyönteistarvike Tibiale Oy. 376 s.

Valovirta, I., Liukko, U-M. & Ormio, H. 2010. Nilviäiset. Julk.: Rassi, P., Hyvärinen, E., Juslen, A. & Mannerkoski, I. (toim.). Suomen lajien uhanalaisuus - Punainen kirja 2010. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus, Helsinki. s. 346-354.